Riksrevisjonen

Energieffektivisering

Presentasjon for pressen

20. oktober 2026

Norge trenger mer kraft.

Tilgang på kraft og et velfungerende kraftsystem er en forutsetning for grønn omstilling og for å nå klimamålene.

Effektiv bruk av energi er sentralt for en kostnadseffektiv utvikling av kraftsystemet.

Energieffektivisering gjør det mulig å opprettholde komforten i bygg og produksjonen i industrien med mindre energi, eller å øke produksjonen uten at energibruken øker tilsvarende.

Stortinget har presisert at økt bruk av elektrisitet for å erstatte mindre klimavennlige energikilder skal skje parallelt med at elektrisiteten blir brukt mer effektivt.

Stortinget har satt effektiv bruk av energi som ett av de prioriterte hovedområdene for energipolitikken fram mot 2030, og har også to konkrete mål i 2030 sammenlignet med 2015:

- 30 prosent reduksjon i energiintensitet i hele økonomien.
  Å redusere energiintensiteten handler om å bruke mindre energi for samme eller økt verdiskapning.
- 10 terrawattimer redusert strømforbruk i bygg

Stortingets mål om 30 prosent redusert energiintensitet i 2030 sammenlignet med 2015 har ligget fast siden 2016.

Målet som ble satt for bygg har blitt endret i perioden Riksrevisjonen har undersøkt: 2015–2025.

***

Norge har et stort potensial for energieffektivisering som kan bidra til både klimaomstilling, økonomisk vekst og mindre behov for ny kraftutbygging.

Det er få år igjen til 2030.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at det fortsatt er forhold som hindrer, forsinker eller reduserer gjennomføringen av tiltak.

Disse barrierene er betydelige og har i stor grad vært de samme gjennom hele perioden 2015–2025.

De knytter seg i hovedsak til

- økonomi,
  for eksempel høye investeringskostnader og begrenset tilgang på kapital
- beslutningsprosesser,
  for eksempel krevende planlegging og koordinering av tiltak
- informasjon og kompetanse,
  for eksempel usikkerhet om ny teknologi og energitiltak

***

Økonomiske barrierer og krevende beslutningsprosesser gjør at energitiltak blir nedprioritert i bygg.

Her kan også statlige strømstøtteordninger redusere lønnsomheten for energieffektiviseringstiltak.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at kun om lag halvparten av boligene som gjennomgår rehabilitering også gjennomfører energioppgradering.

Mange boligeiere velger bort energitiltak fordi de opplever dem som kostbare, kompliserte og tidkrevende.

I yrkesbygg blir energitiltak ofte nedprioritert til fordel for investeringer i kjernevirksomheten.

I boligselskaper skal mange beboere bli enige om energieffektivisering.

***

Riksrevisjonens undersøkelse viser også at svak bedriftsøkonomisk lønnsomhet og lav etterspørsel etter overskuddsenergi hindrer energieffektivisering i industrien.

Myndighetene har begrenset kunnskap om energibruken i industrien. Det gjør det vanskelig å vurdere hvor stort potensialet for energieffektivisering faktisk er.

Regulatorisk usikkerhet, blant annet som følge av etterslep i implementering av energirelevant EU-regelverk, er en barriere i industrien, og til dels også i bygg.

Mangel på informasjon om hvilke krav som kommer, hvem de vil gjelde for, og når de skal bli innført, gjør det vanskeligere å ta investeringsbeslutninger.

***

De viktigste statlige virkemidlene for energieffektivisering i bygg- og industrisektoren i perioden 2015–2025 har vært

- økonomiske støtteordninger gjennom Enova og Husbanken
- informasjonsvirkemidler og regulatoriske krav, for eksempel byggteknisk forskrift, energimerkeordningen og energikartlegging.

Virkemidlene skal bidra til energieffektivisering, men de har ulike formål og innretninger.

***

Riksrevisjonens undersøkelse viser at økonomiske støtteordninger reduserer barrierene, men at de ikke utløser energieffektivisering i tilstrekkelig omfang:

De direkte estimerte resultatene av Enovas ordninger har vært begrenset opp mot det lønnsomme energieffektiviseringspotensialet.

I bygg skyldes dette blant annet at større energitiltak er kostbare, støttebeløpene blir oppfattet som å være for små, og søknadsprosessen for støtte oppleves som uforutsigbar.

Husbankens tilskuddsordning til energitiltak i kommunale boliger ble etablert i 2022. Den ble senere utvidet til å omfatte omsorgsboliger og sykehjem.

Ordningen har vært utløsende for gjennomføring av tiltak og har bidratt til å redusere økonomiske barrierer.

Kommunene kan få tilskudd som dekker inntil 50 prosent av kostnadene. Gjennom ordningen ble det i perioden 2022–2025 samlet utbetalt om lag 1 milliard kroner. Dette bidro til en estimert energisparing på 44,4 GWh.

***

Det er flere virkemidler som skal bidra til å redusere informasjons- og beslutningsbarrierene for energieffektivisering i bygg og i industri.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at informasjonsvirkemidler og endringer i regulatoriske krav har hatt begrenset effekt på energieffektivisering.

Bygg- og industrieiere møter sammensatte og vedvarende barrierer for energieffektivisering.

Økonomi og mangel på tilpasset informasjon og kompetanse er sentrale barrierer i begge sektorer.

I bygg blir barrierene forsterket av krevende beslutningsprosesser.

Lav etterspørsel etter overskuddsenergi er en særskilt utfordring i industrien.

***

Myndighetene har en rekke virkemidler som skal redusere økonomiske, informasjons- og beslutningsbarrierer i bygg og industrien og bidra til å utløse energitiltak.

Likevel har virkemiddelbruken etter Riksrevisjonens vurdering ikke redusert disse i tilstrekkelig grad:

- Mange av virkemidlene som treffer informasjonsbarrierer er nylig innført eller endret. Effekten er usikker. Riksrevisjonen vurderer likevel at det er positivt at flere virkemidler er innført.
- Byggteknisk forskrift er et virkemiddel som fjerner barrierer for energieffektivitet i nybygg fordi den stiller bindende energikrav. Riksrevisjonen vurderer imidlertid at forskriften har hatt begrenset effekt for gjennomføring av tiltak for energieffektivitet i eksisterende bygg.
- Enovas og Husbankens støtteordninger er de mest sentrale virkemidlene som treffer økonomiske barrierer.
  Til sammen har Enova og Husbanken gitt omfattende økonomisk støtte til energieffektivisering i bygg og industri.
  Etter Riksrevisjonens vurdering har dette bidratt til å redusere økonomiske barrierer slik at det blir gjennomført flere tiltak for energieffektivisering.

Riksrevisjonen vurderer samtidig at effekten av støtteordningene blir begrenset av at aktørene oppfatter at gjennomføring av tiltak krever betydelige egeninvesteringer. Både private byggeiere, industrien og kommuner må ha kapital og økonomisk handlingsrom til å dekke den delen av kostnadene som ikke blir finansiert gjennom støtte.

***

Norge har et stort potensial for energieffektivisering, som det er viktig å få utløst for samfunnets klimaomstilling og økonomisk vekst.

Virkemidlene som nylig er innført kan ha effekt på lengre sikt, men effekten er usikker.

Virkemidlene for energieffektivisering har ikke vært godt nok innrettet eller kraftfulle nok for å sikre at Stortingets mål blir nådd.

Konsekvensene av manglende energieffektivisering kan være betydelige: Det kan gi dyrere strøm og føre til at det blir bygget ut mer kraftproduksjon og nettinfrastruktur enn nødvendig. Det kan øke kostnadene for innbyggere, næringsliv og stat, svekke konkurransekraften og redusere tempoet i klimaomstillingen.

Det er få år igjen til 2030. Riksrevisjonens undersøkelse viser at Norge fortsatt står overfor betydelige barrierer for energieffektivisering, og at virkemidlene så langt ikke har gitt tilstrekkelige resultater.

Vi ligger ikke an til å nå Stortingets mål om 30 prosent redusert energiintensitet innen 2030. Riksrevisjonen mener dette **ikke er tilfredsstillende**. Vi ligger heller ikke an til å nå målet om 10 terrawattimer redusert strømforbruk i bygg.

***

Riksrevisjonen anbefaler at Energidepartementet i samarbeid med relevante myndigheter:

- styrker oppfølgingen av arbeidet med energieffektivisering for å oppnå bedre resultater.
- justerer virkemiddelbruken for å ytterligere redusere barrierer og sikre gjennomføring av energieffektiviseringstiltak i bygg og industri

***

Riksrevisjonens undersøkelse viser også at det er svakheter i myndighetenes styring av arbeidet med energieffektivisering.

Myndighetene mangler informasjon om hvilke tiltak som er de mest effektive og hvilke virkemidler som vil bidra til å utløse disse tiltakene.

De har begrenset tilgang på kvantitative data om resultater og effekter for flere av virkemidlene. Dette, kombinert med usikkerhet i det datagrunnlaget som finnes, har gjort det vanskelig å vurdere hvordan virkemidlene fungerer.

Sentrale virkemidler blir forvaltet av flere departementer. Endringer i virkemidler har vært lite samordnet, og muligheter for samspill mellom virkemidlene har i liten grad vært utnyttet.

Riksrevisjonen anerkjenner at energisystemet er komplekst, og at det er mange faktorer og virkemidler som påvirker energibruken og verdiskapningen i samfunnet, og som drar i ulike og til dels motstridende retninger.

Dette forsterker behovet for god styring og et solid kunnskapsgrunnlag for å balansere og prioritere ut fra ulike hensyn.

Etter Riksrevisjonens vurdering har ikke Energidepartementet, som ansvarlig myndighet for energipolitikken, sikret seg tilstrekkelig styringsinformasjon for å kunne identifisere behovet for endringer i virkemiddelbruken.

Riksrevisjonen mener departementets styring av arbeidet med energieffektivisering **ikke har vært tilfredsstillende**.

***

Riksrevisjonen anbefaler at Energidepartementet i samarbeid med relevante myndigheter: sørger for helhetlig styring og oppfølging gjennom å

- innhente nødvendig informasjon for å følge opp utviklingen i energieffektivitet i alle sektorer
- identifisere de mest kostnadseffektive tiltakene og virkemidler som kan utløse disse

***

Takk for oppmerksomheten!